

Tíðargrein

Víðskygda FarGen ve fyrirbeind av Heilsu

Alt bendir á, at tann føroyska-altjóðaliga FarGen verkætlanin fyri ilegugransking í Føroyum verður fyrirbeind í Heilsuáráðnum. Ístaðin fyri ta víðskygdu og slóðbrótandi FarGen við veldigum potentiali fyri ilegugransking og nýtslu av ileguvitan í heilsuverkinum, hava tey í Heilsuáráðnum tikið ræði á verkætlanini og krympað FarGen niður í eitt minimalistiskt 2 ára projekt, figgjað við 10 fólkatingsmiljónum – ein vanskapning, sum onki perspektiv, ongin nytta og ongin meining er í.

Stutt lýsing av FarGen

FarGen verkætlanin varð til í Deildini fyri Arbeids- og Almannaheilsu undir fyrisæti av Pál Weihe, sum saman við Boga Eliassen menti eitt altjóða samstarv við fremstu granskingarstovnar, tænastrættar og fyrirkur á íleguøkinum, og harumframt skipaðu fyri umfatandi kunning til politiska skipan, fakkfólk og almenning.

Verkætlanin kostar um 10 mió. kr. og kemur peningurin úr Danmark, um donsku figgjarlógina og skal nýtast í 2015-2017

Endamálið við FarGen er í stuttum:

- Íverkseta eina skipan til at ilegulesa allar føroyingar, sum sjálvboðin vilja og geva samtykki.
- Gera ileguvitan úr hesum virksemini beinleiðis nýtiliga í heilsuverkinum, bæði við heilsufremjandi og vinnuligum potentiali.

- Menna føroyskar granskingarførleikar, granskingarumhvørvi og altjóða samstarv um føroyska ilegugransking.
- Seta karmarnar fyri vísindaligu, tøkniligu, etisku, lögfrøðisligu og sosialu liðunum í menningini frá ilegulesing til gransking og nýtslu av ileguvitan í heilsufremjandi virksemini.

Síðani 2011 hevur lótingið sett umleið 400 tús. kr. av á figgjarlógini til fyrireikandi virksemini, og í 2015 jattaði danska fólkatingið 10 mió. kr. til endamálið.

Eftir fimm ára forarbeiði við menning av FarGen varð so tann visjonera verkætlanin framløgd á tí stórfingnu FarGen Summit altjóða ráðstevnu í Føroyum í sept. 2013, har fremstu granskarar, stovnar og veitarar á íleguøkinum viðgjørdur og fagnaðu verkætlanini. Eisini frá útlenskum íleggjárum var áhugin stórur og ítøkiligur.

Heilsuáráðið tók ræðið og druknaði FarGen

Men landsstýrismaður og aðalstjóri saman við tveimur embætisfólkum vildu ikki FarGen. Heilsuáráðið setti teir til viks, ið skaptu og mentu FarGen og setti seg sjálfan at ráða yvir verkætlanini – og hevur síðani druknað hana í einum dunnuhyli har av byrkratiskum fákunni og heimføðisligum moralistiskum smámunasemi.

Tann áður so stórfingna FarGen er nú sambært Heilsuáráðnum blivin ein **fólkatingsfiggjað 2-ára verkætlan** um at ilegulesa blóðroyndir frá 1500 persónum. »Verkætlanin kostar um 10 mió. kr. og kemur peningurin úr Danmark, um donsku figgjarlógina og skal nýtast í 2015-2017« (sí viðm. til figgjarlóg 2016).

Hvat er galið við kryplaðu FarGen?

- Verkætlanin hjá Heilsuáráðnum (hereftir HMR-Gen) hevur onki langtíðar mál og er avmarkað til eina jättan frá donsku figgjarlógini. Tað er ógjørligt at fremja nakað sum helst av virði fyri FarGen í eitt so avmarkað tíðarskeið (nú bert 1½ ár) og uttan málsetning. Í hesum sambandi eru tey 400 t. á føroysku figgjarlógini uttan týðning.
- Í staðin fyri at brenna 10 mió av til onkis, skuldi danska figgingin brúkast til at fáa